

“ ‘Ōhiti ēēē ēē
‘Ōhiti ne'ene'e tātahi ē
Pa'a'ina mai te mata'i
Fārara mai
Marā'amu to'eto'e. ”

TAHITI FAAA
PPT
VOL
VT482

RAIATEA UTUROA
RFP
DÉPART À
06:40
PORTE

« E i'a pa'a na'ina'i
tē horohoro nā tahatai.
E 'ō 'ōna i te 'āpo'o, 'e i te pō,
e hūhō noa 'ōna. »

Putā fa'atoro a te Fare vāna'a

TA'O TUPUNA : KOO-FITI [CE]

Reo vaihi : 'Ōhiki

Reo manihiki : Kohiti

Reo raroto'a : Kō'iti

Reo maori : Koowhiti

Reo pa'umotu : Kohiti

HĀMANIRA'A TAIORO

Te 'āno'i :

- 10 'ōmoto

- 2 'ōhiti rarahi

Fa'aineinera'a :

1. 'Ō nā mua i te ha'ari, 'ūteretere te 'aha toe'a o te ha'ari, vāhi nā rōpū 'e 'ana maru noa ai, tu'u atu i roto i te hō'ē fāri'i 'e tāpo'i i te 'ahu.

2. I muri iho, 'a 'imi i te tahi 'ōhiti, horoi iāna i roto i te miti. 'Ōfati i tōna 'āvae 'e tāpe'a noa mai i te tino o te 'ōhiti. Tu'u atu i te 'ōhiti i roto hō'ē 'ūmete, tūpa'ipa'i iāna, oti ana'e 'a tāviri iāna i roto i te hō'ē 'āu'a 'āfa pape, 'ia roa'a noa mai tōna tāpē.

3. Rave mai i te fāri'i ha'ari, māni'i te tāpē o te 'ōhiti, fa'arapu pauroa 'e fa'ata'oto hō'ē pō.

Arona TZE-YU, Huahine, Raromata'i, Totaïete, 2023

Data te maire !

Mau 'ā'amu iti

“ I tō'u nei na'ina'ira'a i te fenua Taha'a, i te mau hōpe'ara'a hepetoma ato'a, e hoe mātou i ni'a i tō mātou motu nō tē haere e haru i te 'ōhiti 'ei tāpēra'a i te mitihue 'e te taioro nō tē ho'ora'a mā'a i te pae porūmu i te mau tāpatī ato'a. 'Aita ana'e nō tē tāpē ato'a i te mono'i a tō'u māmā rū'au. ”

Moe hau Timiona, Taha'a, Raromata'i, Totaïete, 2023.

“ I te tahi pō, pūai noa ra te mata'i i Rimatara, hano atu ra vau i tātahi nō tē 'imi i te 'ōhiti. Tē 'ite ato'a ra vau i te mau taure'are'a 'e tā rātou mōri pata. E 'ohipa fa'auehia e te mau metua, nō tē tāpēra'a i te taioro nō tē mā'a Rimatara i te tāpatī. 'Ia 'i ana'e te fāri'i i te 'ōhiti, e ho'i mātou i te fare. E ere noa nō tē taioro, e rave-ato'a-hia tē 'ōhiti iō mātou nō tē tāpē i te mono'i, tā'a'ē noa atu ai i te una. ”

Ruhamā Terou, Rimatara, Tuha'a pae, 2023.

“ I tā'u nei henua 'o Gaivavae ia te i'oa, e pī'ihia nā mātou teie 'ānimaga iti, e 'ogohiti. I te topaga'a o te mahana, e ha'aue mai tā'u nā mau metua iā'u e haege e hagu mai te tahi mau 'ogohiti i te pae tātahi. 'Ia oti ana'e, e hōgo'a mātou teie mau 'ogohiti i tā'u nei metua vahine, e pāpāhi 'oia i te mau 'ogohiti nō tē gave mai i tōna pape. Nā te pape o te 'ogohiti e tāpē i te taiogo. ”

Béatrice Terorotua, Gaivavae, Tuha'a pae, 2023

TĀMĀHANAHANA

E hina'aro 'oe e tāmārū iā 'oe

'A haere i te pae tāhatai

Nā te one e rave i tō 'oe māuiui

Nā te 'are e rave i tō 'oe mana'o fifi

Nā te miti e rave i tō 'oe roimata

'E nā te mata'i e fa'anā i tō 'oe 'ā'au.

'ŌHITI

Pehepehe

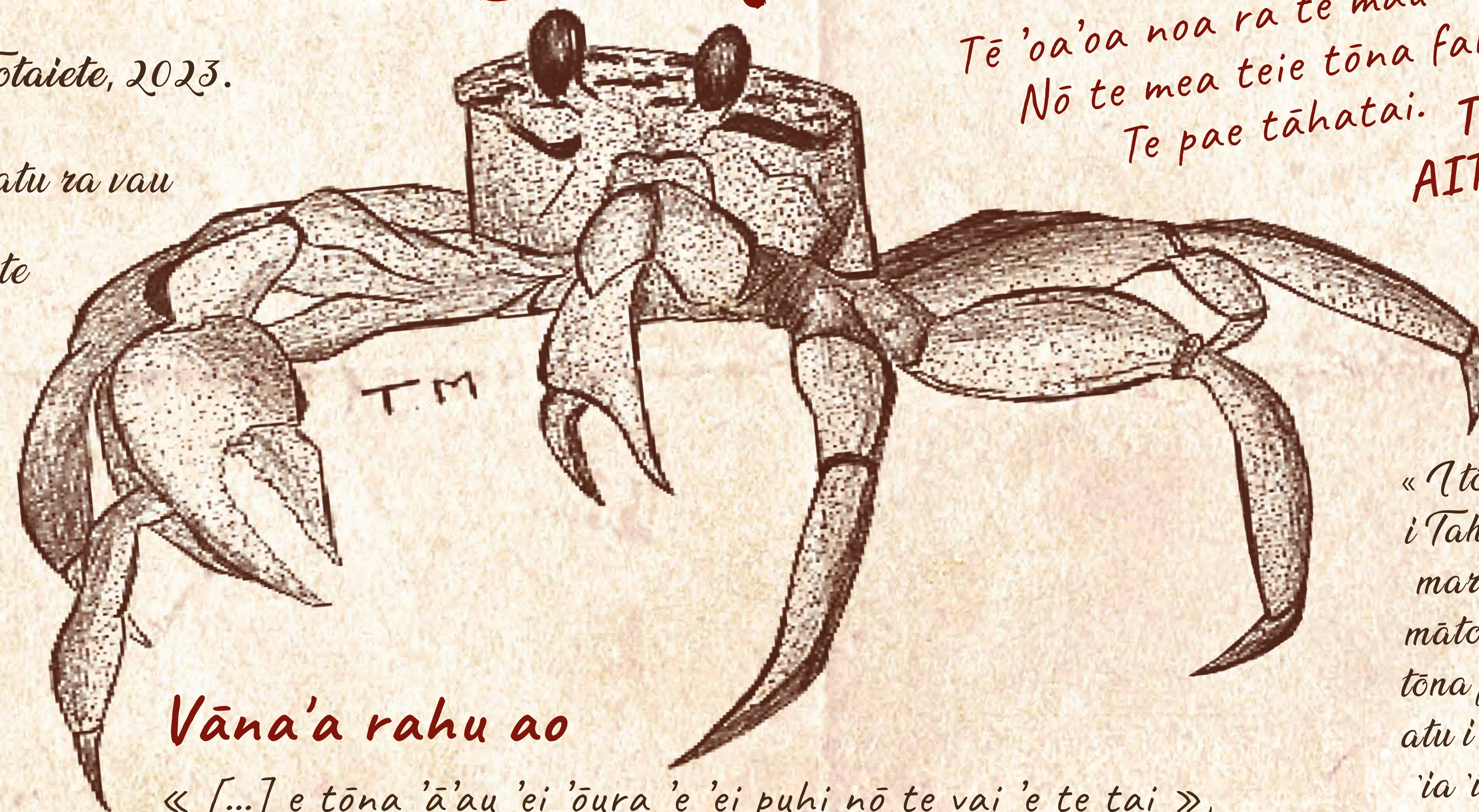
Nō reira ia

Tē 'oa'oa noa ra te mau 'ōhiti

Nō te mea teie tōna fare

Te pae tāhatai.

Tekuria
AITAMAI

Vāna'a rahu ao

« [...] e tōna 'ā'au 'ei 'ōura 'e 'ei puhi nō te vai 'e te tai », Tahiti aux temps anciens, Teuira HENRY, J.M Orsmond, Tahiti, 1978

'Aua'e maoti te mau tahu'a nui nō Pora-Pora, 'o Pao-raro (1822), 'o Ra'i-tupu (1824) 'e 'o Tāmera, tahu'a nui nō Tahiti (1833), i roa'a ai iā John Orsmond, pāpā rū'au nō Teuira Henry, teie mau vāna'a rahu ao. 'Oia mau, 'ia au i te hi'ora'a a te mā'ohi, 'ua riro te mau mero o te tino o Ta'aroa 'ei mau 'ōhipa natura o te arutaimareva. Mai tōna 'ā'au o tei riro 'ei 'ōura miti, 'ōura pape 'e 'ei puhi nō te mau tahora 'e te miti. E fa'ahōho'ara'a ho'i teie 'ā'amu nō te rahura'a o te mau i'a pa'a o te Moana Nui a Hiva.

Tamari'i ha'uti

« I tō'u nei na'ina'ira'a, e mea au roa nā mātou e haere i ni'a i te motu i Taha'a. E fa'anaho te mau metua i te tahi ahimā'a, e hopu te mau tamari'i i te miti 'e e ha'uti i tahatai. 'Ia tae i te taimē e ha'umani ana'e mātou, e pā'imi mātou i te 'ōhiti, e ere rā i te mea 'ōhiē i te haru iāna nō tōna fāito na'ina'i roa 'e tōna 'ū 'uo'uo. Nō te haru i te 'ōhiti, e pātia noa atu i te rima i roto i te one nō tē fa'ahaere mai iāna i rāpae. I muri mai, 'ia 'ite ana'e au i te 'ōhiti e haru vau iāna, e pātia atu ai i roto i te piri pou o tō'u tū'ane. Horo atu ai au mā tē 'ata. »

Sweeva Teriipaia, Taha'a, 2023

IHI ORA

'Ia au i te 'aivāna'a ra 'o Joseph Poupin, e 3 huru 'ōhiti e vai nei i Porinetia farāni nei : *ocypoda ceratophthalma*, *ocypoda cordimana*, *ocypoda pallidula*. Mai te peu e mea 'ere'ere te one, e mea rehu iā rātou, mai te peu rā e one 'uo'uo, e mea mā'uo'uo iā.

Mai te peu e 'au'au 'oe i te O. cordimana, e horo 'ōhie 'oia i roto i te uru ha'ari, inaha ho'i, e mea piri fenua tōna 'āpo'o. 'Ārea rā te O. ceratophthalma, e horo 'oia i roto i te miti. 'Oia mau, e mea piri tōna 'āpo'o i te miti.

Joseph Poupin, « *Systématique et Écologie des Crustacés Décapodes et Stomatopodes de Polynésie française* ». Écologie, Environnement. Université de Perpignan, 2005.